FOLKTINGET
SVENSKA FINLANDS FOLKTING

Riksdagens lagutskott Helsingfors, 7.3.2017

Ärende: Svenska Finlands folktings utlåtande till riksdagens lagutskott om regeringens proposition med förslag till lagar om ändring av domstolslagen och vissa andra lagar

Hänvisning: Inbjudan till hörande 21.2.2017

UTLÅTANDE

Svenska Finlands folkting tackar för möjligheten att ge ett utlåtande i ärendet. I enlighet med sitt lagstadgade uppdrag tar Folktinget ställning till de frågor som berör de språkliga rättigheterna.

Enligt propositionen skulle det finnas 20 tingsrättsorter i stället för nuvarande 27. Det här påverkar flera tvåspråkiga tingsrätter. Tingsrätterna i Borgå och Raseborg läggs ned och tingsrätten i Karleby fortsätter som kansli, då Mellersta Österbottens och Österbottens domkretsar sammanslås. Sammanslagningen leder också till att majoritetsspråket i den nya Österbottens domkrets ändras från svenska till finska.

Nedläggningen av Västra – och Östra Nylands tingsrätter

Enligt propositionen ska Västra Nylands tingsrätt (belägen i Raseborg) läggas ned och införlivas i Esbo tingsrätt. Dessutom föreslås att Östra Nylands tingsrätt (Borgå) läggs ned och införlivas i Vanda tingsrätt. Esbo och särskilt Vanda tingsrätter är båda i praktiken starkt finskspråkiga.

<u>Folktingets kommentarer om Västra Nylands tingsrätt</u>

Folktinget framhåller att det jämfört med Västra Nylands tingsrätt finns ett flertal andra tingsrätter belägna i regioner med snarlik eller mindre befolkning samt bättre kommunikationer till närmaste stora tingsrätt. Nedan redogörs för några av regeringens problematiska prioriteringar.

Enligt propositionen ska tingsrätterna i Kouvola (Kymmenedalens tingsrätt) och Villmanstrand (Södra Karelens tingsrätt) bevaras. Avståndet mellan dessa tingsrätter är ca 88 km. Den föreslagna Kymmenedalens tingsrätts befolkningsmängd är ca 173 000 personer, det vill säga lika stor som den nuvarande Västra Nylands tingsrätts befolkningsmängd. Den planerade Södra Karelens tingsrätts befolkningsmängd skulle uppgå till 131 000 personer, det vill säga betydligt mindre än nuvarande Västra Nylands tingsrätts befolkningsmängd.

Enligt propositionen ska också Tavastehus tingsrätt (Egentliga Tavastlands tingsrätt) bevaras fast dess befolkningsmängd är ungefär lika stor som Västra Nylands tingsrätts. Vidare har man beslutat sig för att i Hyvinge bevara ett från Vanda tingsrätt separat kansli trots att kansliet har mycket goda tågförbindelser (30 min.) och befinner sig på endast 60 kilometers köravstånd från Vanda tingsrätt.

Nämnda tingsrätter har inte likt Västra Nylands tingsrätt en utpräglad uppgift att producera rättstjänster på två språk. Eftersom här föreligger en tydlig konflikt bör man bedöma huruvida prioriteringarna i propositionen tål en granskning utgående från grundlagsutskottets praxis som relaterar till grundlagens 122 § om förvaltningens administrativa indelning.

Folktinget hänvisar till grundlagsutskottets och justitiekanslerns praxis. Enligt grundlagsutskottets utlåtande (GrUU 21/2009 rd) förutsätter skyldigheten att säkerställa de grundläggande språkliga rättigheterna att man väljer det områdesalternativ som bäst tryggar de grundläggande språkliga rättigheterna, om det finns alternativa områdesindelningar. Enligt grundlagsutskottets betänkande (GrUB 10/1998 rd) kan de språkliga förhållandena innebära sådana särskilda skäl, som berättigar till avvikelser från i sig förenliga områdesindelningar. Enligt justitiekanslerns beslut kan ekonomiska- och ändamålsenlighetssynpunkter inte tillmätas samma tyngd som de grundläggande rättigheterna vid bedömningen av ett lagförslag (beslut av justitiekanslern i statsrådet, OKV/1370/1/2009, 30.10.2009).

Mot bakgrund av ovan nämnda praxis är det förvånande att man inte i propositionen motiverar och öppnar upp avvägningen gällande nedläggningsbesluten. Detta trots att man konstaterar att man beaktat grundlagens 122 § om den administrativa indelningen. Folktinget finner att både resonemanget och slutresultatet är oacceptabelt med tanke på tryggandet av de grundläggande språkliga rättigheterna.

Propositionen är vidare bristfällig i ett par andra hänseenden. Kanslipersonalen vid Västra Nylands tingsrätt är huvudsakligen bosatt i Ekenäs och avståndet från Ekenäs centrum till Esbo tingsrätt är ca 90 km. De allmänna kommunikationerna kan inte anses vara skäliga, då restiden med allmänna kommunikationsmedel per riktning är ca 1 timme 40-50 minuter och det inte finns möjligheter att hinna till början av tjänstetid kl. 8.00. Raseborg är inte en del av Esbo pendlingsområde (Arbets- och näringsministeriets förordning om pendlingregioner 17.12.2009/1153). De flesta anställda torde dessutom få en arbetsväg som klart överstiger gränsen för pendlingsområde, 80 km, som nämns 1 kap. 9 § lag om offentlig arbetskrafts- och företagsservice.

Folktinget ifrågasätter påståendet i propositionen att det skulle vara lätt att rekrytera svenskspråkig personal till tingsrättens kansli i Esbo. Enligt uppgift har rekryteringen av svenskspråkig personal till Esbo tingsrätt varit utmanande och Folktinget ser inte att den nya större organisationen skulle ha större framgång vad gäller att hitta personal med tillräckliga svenskakunskaper.

Folktinget ser att det är uppenbart att de språkliga rättigheterna inom rättsväsendet kan tryggas bäst genom att Västra Nylands tingsrätt förblir en självständig tingsrätt. Oberoende av den exakta tingsrättsstrukturen i Västra Nyland bör kanslifunktioner bevaras i Raseborg.

<u>Folktingets kommentarer gällande Östra Nylands tingsrätt</u>

Situationen vid Östra Nylands tingsrätt är en annan då tingsrätten är betydligt mindre än Västra Nylands tingsrätt. Tingsrätten som är belägen i Borgå arbetar i sammansättningen lagman plus fem domare. De språkliga rättigheterna bör trots tingsrättens mindre storlek

ändå tryggas och man bör inte skrida till åtgärder som på lång sikt drastiskt försämrar den Östnyländska befolkningens tillgång till högklassiga rättstjänster på svenska.

Folktinget ser det som givet att en flytt av Östra Nylands tingsrätts kanslifunktioner till Vanda på lång sikt undergräver den svenskspråkiga servicen. De allmänna kommunikationerna kan inte anses vara goda och med stor sannolikhet kommer kanslipersonalen som huvudsakligen är bosatt i Borgå och i Lovisa att söka alternativa arbetsmöjligheter i den egna regionen. Rekryteringsläget i Vanda vad gäller svenskspråkig kanslipersonal torde om möjligt vara ännu sämre än i Esbo. Genomförs reformen enligt nuvarande modell kommer den östnyländska befolkningen att på lång sikt betjänas huvudsakligen av finskspråkig kanslipersonal.

I tingsrätten i Vanda är arbetsspråket finska och arbetsmiljön är starkt finskspråkig. Erfarenhet visar att i en dylik verksamhetsmiljö kommer det svenska språket att marginaliseras och den juridiska terminologin på svenska att utarmas. Detta undergräver den språkliga servicen på lång sikt och är dessutom skadligt för svenskans livskraftighet som juridiskt språk i Finland.

Folktinget anser att man i Östra Nyland bör hitta en lösning som är acceptabel både ur operativ och ur språklig synvinkel. De språkliga rättigheterna kunde tryggas bäst på lång sikt genom att ett sidokansli i Borgå bevaras då Östra Nylands och Vanda tingsrätt sammanslås. Kanslipersonalen skulle under dessa omständigheter huvudsakligen vara placerad i Borgå.

Omstruktureringarna i Österbotten

Enligt propositionen sammanslås Österbottens och Mellersta Österbottens tingsrätter, vilket medför att Mellersta Österbottens tingsrätt belägen i Karleby omvandlas till ett kansli. Enligt propositionen ska sammanträdesplatsen i Jakobstad läggas ned.

Folktingets kommentarer

Österbottens tingsrätt med svenska som majoritetsspråk inom domkretsen får enligt beslutet finskspråkig majoritet. Österbottens tingsrätt är den enda tingsrätten på fastlandet med svenska som förvaltningsspråk. Tingsrätten är därtill den enda tingsrätten på fastlandet där tingsnotarier kan utföra domstolspraktik på svenska, vilket har en central betydelse med tanke på den uppenbara bristen på svenskkunniga domare och annan domstolspersonal i landet.

Om tingsrätten byter majoritetsspråk påverkas bl.a. behörighetsvillkoren gällande domarnas och den övriga personalens språkkunskaper, tingsrättens arbetsspråk, domstolspraktiken på svenska och övriga faktorer med anknytning till domstolens verksamhet på svenska. Förslaget innebär också att svenskspråkiga tingsnotarier måste ha avlagt det s.k. stora språkprovet i finska med vitsordet utmärkta kunskaper, vilket ytterligare försämrar tillgången till offentligt anställda jurister som kan svenska i landet.

Att det på fastlandet finns en tingsrätt som har svenska som arbetsspråk är alltså av största vikt med tanke på behoven av att trygga språklig service på sikt, att trygga förutsättningarna

för en god utbildning och möjligheterna till auskultering och tingsmeritering på svenska samt att rekrytera språkkunniga jurister. Folktinget förutsätter att eventuella omstruktureringar i Österbotten inte leder till en ändring av arbetsspråket från svenska till finska. Folktinget understöder en lösning där tingsrätternas domkretsar följer landskapsgränserna mellan landskapen Österbotten och Mellersta Österbotten.

Slutligen

Folktinget har redogjort för att reformen får många allvarliga följder för befolkningens tillgång till rättstjänster på svenska. Minst lika oroande är dock det faktum att den indirekta följden av lagförslaget vore att det svenska språket inte längre kvarstår som ett levande språk inom rättsväsendet. Eftersom negativa förändringar föreslås i alla delar av svensktalande Finland kommer de sammantagna, ackumulerade konsekvenserna att vara mycket negativa för rättsväsendets förmåga att ge service på svenska och finska enligt lika grunder.

Det är redan nu känt att svenskspråkiga personer ofta väljer att sköta sitt ärende på finska för att man uppfattar att det leder till bättre service. Folktinget kan inte acceptera att denna trend stärks. Det allmänna har en av grundlagen följande skyldighet att garantera högklassiga rättstjänster på svenska och man bör inte genomföra en reform som till väsentliga delar underminerar tillgången till dessa tjänster.

Svenska Finlands folkting

Thomas Blomqvist
Folktingsordförande

Markus Österlund
Folktingssekreterare

Erik Munsterhjelm
Sakkunnig inom förvaltning